

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертацію ПРІМІНОЇ Наталії Миколаївни «**Навчання читання англомовних лоцій майбутніх судноводіїв**», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання: германські мови

Сьогоднішній етап розвитку людства характеризується кризовими явищами багатьох сфер життя, змінюються потреби і вимоги суспільства до освітньої галузі. Спостерігається потреба у творчій, активній особистості, в неординарних індивідуумах із дивергентним мисленням, високим рівнем інтелекту, з високою продуктивністю діяльності. Водночас, відповідно до глобалізаційного соціального, культурного і науково-технічного розвитку суспільства проблема оволодіння культурою мовленнєвого спілкування постає особливо гостро для будь-якого його члена, незалежно від сфери професійної діяльності. Це пояснюється тим, що вимоги до сучасних фахівців, які висуваються суспільством, в тому числі українським як частиною європейського та загалом світового, містять у собі, крім відповідного рівня професійної підготовки, наявність уміння виконувати професійну діяльність в іншомовному середовищі. Винятку не становлять майбутні українські судноводії, які водять судна під українським прапором у водах кордонів інших держав, а також несуть службу на суднах у міжнародних командах. Саме від володіння ними іноземною мовою, зокрема англійською як міжнародною мовою спілкування у водах світового океану, залежить безпека судна, його команди, пасажирів, а також навколишнього середовища (відомим фактом є невідворотні наслідки для навколишнього середовища у результаті трагедій на воді через зіткнення суден). Відповідно, актуальність рецензованого дослідження не викликає сумнівів. Більше того, у роботі дослідницею чітко й лаконічно обґрунтовано цю актуальність, що підтверджується знаннями Пріміною Н.М. найважливіших нормативно-правових документів, які

регламентують вимоги до рівня сформованості компетентності в іншомовному читанні майбутніх судноводіїв.

Не зважаючи на те, що окремі аспекти формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх судноводіїв розкриті у працях низки науковців (дисертаційні дослідження І. В. Драгомірецького, Р. Г. Зайцевої, О. В. Цибульської, М. В. Кулакової, С. В. Козак, М. З. Шишло торкаються сфери питань професійної спрямованості навчання в галузі мовної освіти судноводіїв, і кожному досліднику вдалося висвітлити різні сторони навчального процесу з іноземних мов зазначених фахівців, зокрема, моделювання в навчанні реальної професійно орієнтованої іншомовної діяльності майбутнього судноводія, але варто зазначити їх вузькоспрямованість і фрагментарність), Пріміна Н.М. зуміла повернути увагу до формування цього феномену з точки зору сучасних умов навчання в університеті, розробивши оригінальну методичну систему навчання майбутніх судноводіїв читання англомовних лоцій з розгортанням цього процесу у покроковій динаміці.

Робота чітко структурована і грамотно оформлена, що свідчить про володіння авторкою логікою наукового дослідження. Структура роботи відповідає меті дослідження й вирішуванню у ньому завданням.

Належне вивчення дисертації й автореферату дає підстави стверджувати, що робота є закономірною і своєчасною реакцією на сучасні вимоги до підготовки висококваліфікованих фахівців для морського флоту України і має вагомим значення для теорії і методики навчання іноземних мов. Це підтверджується низкою чинників:

1. У роботі здійснено комплексне дослідження проблеми навчання майбутніх судноводіїв читання англомовних лоцій і на цій основі науково обґрунтовано авторську методику такого навчання.
2. Авторкою обґрунтовано дидактичні і методичні принципи навчання майбутніх судноводіїв читання англомовних лоцій.

3. Авторкою розроблено модель навчання майбутніх судноводіїв читання англomовних лоцій, яка передбачає вісім етапів виконання відповідних вправ і завдань, які складають авторську систему вправ і забезпечують реалізацію розробленої моделі. Вражає комплексність моделі, в якій відображено взаємозв'язки між основними її складниками, враховуючи умови майбутньої професійної діяльності майбутніх судноводіїв (наприклад вміння термінової та безпечної проводки судна), а її реалізація гарантує досягнення запланованого результату – сформованості високого рівня читацької компетентності для виконання майбутніми судноводіями фахових завдань. Крім того, дослідниця розробила цілий діапазон діагностичних процедур, які дають змогу визначити рівень сформованості читацької компетентності і відповідно до цього запропонувати відповідні педагогічні заходи, спрямовані на підвищення цього рівня.
4. Нарешті, авторкою дисертації розроблено методичні рекомендації щодо впровадження авторської моделі та системи вправ, які подані в навчально-методичному посібнику «Lear to Read Instructions for Navigators».

Уже з перших сторінок дисертації дослідницею розглянуто комплекс питань, які, на думку Наталії Миколаївни, й складають теоретичні засади професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх судноводіїв. Тут авторка дослідження пропонує вичерпну характеристику мовленнєвої діяльності, зупиняючись детальніше на психолінгвістичних аспектах, педагогічних проблемах, що надає роботі ознак системного характеру дослідження. Слід особливо відзначити дослідження дисертантки психологічних передумов навчання вміння перцептивної та смислової переробки отриманої інформації з лоцій майбутніми судноводіями (с.36–47, підрозділи 1.3.1 та 1.3.2), де здійснено ґрунтовний аналіз наукових здобутків світових учених, що внесли найвагоміший вклад у вирішення згаданої вище проблеми.

У роботі ретельно виписане методологічне підґрунтя: чітко сформульовано й обґрунтовано методологічні, дидактичні і специфічні методичні принципи навчання майбутніх судноводіїв читання англомовних лоцій.

Слід особливо відзначити виваженість й осучаснення методологічних орієнтирів дослідження, проведеного Пріміною Н.М. Воно здійснене на засадах наукової теорії пізнання, ідеях цілісності як способу пояснення методичних явищ, механізмів оволодіння майбутніми судноводіями комунікативною компетенцією через призму навчання іноземних мов у поєднанні з умовами майбутньої професійної діяльності, стимулюванням розвитку критичного та аналітичного мислення, вміння прийняття життєво важливих рішень у критичних ситуаціях, використовуючи при цьому іноземну мову.

Однозначним позитивом характеризується лінгводидактична модель, яка фактично є системотвірним елементом усієї запропонованої авторської методики навчання майбутніх судноводіїв читання англомовних лоцій. Ця модель є детальним алгоритмом навчальних дій та операцій у навчальному процесі; у ній можна відразу простежити логіку виконання системи вправ, яка змістовно доповнює модель, і разом вони забезпечують реалізацію розробленої методики.

Позитивом розробленої методики є врахування у ній специфіки майбутньої професійної діяльності судноводіїв, до прикладу, враховуючи специфіку судноводіння в екстремальних погодних чи військових умовах і вміння швидкого реагування на інформацію, що надходить до судноводія, у системі вправ передбачені завдання з регламентацією часу, відведеного на їх виконання.

Не можемо оминати позитивною увагою намагання авторки перевірити дієвість результатів проведеного нею дослідження. Можна вітати вдалу, на наш погляд, спробу авторки відстежити динаміку досліджуваного процесу в

розрізі «експериментально-контрольні» групи за чітко окресленими критеріями, показниками та ознаками їх прояву.

Особливого схвалення заслуговує апробація результатів дисертаційного дослідження, вражає наявність сімнадцяти публікацій, апробація результатів роботи на численних конференціях різних рангів. Усе сказане вище свідчить про вагоме практичне значення науково-теоретичних результатів роботи.

Загалом, вивчення й аналіз змісту дисертації Пріміної Н.М. дає підстави зробити висновок про її значні позитиви, високий ступінь обґрунтованості наукових положень і сформульованих висновків, які є адекватні поставленим у роботі завданням. Це і дає змогу узагальнити про досягнення мети дослідження.

Робота відзначається науковою новизною, теоретичним і практичним значенням. Зміст автореферату ідентичний змісту дисертації і відповідає положенням дисертації.

Попри загалом високу позитивну оцінку наукового пошуку, здійсненого у дисертації, мусимо зазначити низку дискусійних моментів, побажань і зауважень:

1. Не зовсім погоджуємося із твердженням дисертантки про те, що семантизація кожної лексичної одиниці із семи блоків (відповідно до змістової типології лоцій, с. 69 дисертації) ізольованої тематичної лексики повинна відбуватися лише через опору на рідну мову. Чомусь авторка ігнорує такі загально визнані в методиці ефективні прийоми семантизації, як візуальний у різних формах (графічній, динамічній, анімаційній, з використанням так званих карт пам'яті Mind Maps, організаційних діаграм тощо).
2. В окремих вправах у запропонованій авторській системі не є зрозуміла мета або ця мета (як зазначено на сторінках дисертації) не відповідає інструкції до вправи. До прикладу, вправа 4, с.103: мета – навчити

розуміти суть виробничої поведінки в залежності від зазначених вогнів, а в інструкції авторка пропонує студентам прочитати опис виробничих дій судноводіїв у залежності від зазначених вогнів. Але інструкцією до вправи не передбачено завдання, яке б дало змогу впевнитися в тому, що студенти зрозуміли суть поведінки (як зазначено у меті). Складається враження, що інструкція є або неповною, або певним чином незавершеною.

3. На нашу думку, у роботі в описі системи вправ, авторка занадто часто звертається до перекладу, використання якого не завжди видається нам обґрунтованим, адже навчити розуміння змісту прочитаного тексту не завжди доцільно при повному і детальному перекладі – достатньо сформулювати стратегії визначення ключових змістовних одиниць і їх розуміння, оминаючи повнотекстовий переклад, таким чином економлячи час, що є особливо важливою стратегією поведінки в екстремальних обставинах, в яких часто доводиться працювати майбутнім судноводіям.
4. Не зовсім доцільним вважаємо віднесення до наукової новизни роботи обґрунтування актуальності дослідження, про що зазначено в рубриці «Наукова новизна», с. 14 дисертації.

Однак згадані вище зауваження не стосуються основного змісту дисертації та не мають вирішального впливу на достовірність й обґрунтованість висновків, зроблених дисертанткою. Загалом висока наукова якість дисертаційного дослідження, її позитивна оцінка є незмінною.

Отже, наукове значення дисертації Пріміної Н.М. визначається предметом дослідження і полягає в тому, що вперше визначено й обґрунтовано методику навчання майбутніх судноводіїв читання англомовних лоцій, що забезпечує їх повне розуміння для безпечного проведення судна, розроблено її модель, в якій провідне місце відводиться авторській системі вправ і завдань. Результати

дослідження мають практичну цінність для формування англомовної читацької компетентності у майбутніх судноводіїв.

ВИСНОВОК: Дисертація Пріміної Наталії Миколаївни «Навчання читання англомовних лоцій майбутніх судноводіїв», є завершеним, самостійно виконаним дослідженням, яке має наукову новизну, велике теоретичне і практичне значення, вносить вагомий вклад у вивчення проблеми теорії і методики навчання іноземних мов.

Відповідно стверджуємо, що Пріміна Н.М. виконала актуальне дослідження, яке відповідає «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а також вимогам, які ставляться до робіт, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, і заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія і методика навчання (германські мови).

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри англійської філології
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Л. І. Морська

